

Truna, V. *Treüna Trunxetes*, V. T- (misc. moss.) TUDELA
i *Troc Trutis*, V. *Truitès* i T- (misc. moss.)

-TUBA, Beni~

Partida de la vall de Pego. No sembla possible donar-lo com un dels noms formats amb l'àrab *Beni* ('fills'), car no li veiem NP semblant en àrab ni hi ha res semblant en reculls altrament arrel *tbb* a penes existeix ni *ryb* (estrany a l'hispan.-àr.) de NPP aràbics *tuub*, i en general tampoc tota *t-* està descartada perquè llavors la vocal sonaria *o* (mai *ú*); per aquesta raó cal també descartar un enllaç amb *tūba* 'maó' (d'on el cast. *adobe*, i cat. dial. *tova*); i així com així, aquest mot tampoc lligaria amb *Beni*. Pot ser, doncs, un dels nombrosos noms mossàrabs formats amb PINNA 'penya' en la forma arabitzada *Bene-*, dels quals hem aplegat nombrosos casos en topònims valencians en l'art. *Sarraia Beni~* del vol. I, 258; com ara *Benicava* i *Benicavell*, del te. de Llutxent, de PINNA CAVA 'penya baldada'. Igualment *Benituva* es pot haver format amb el cat. *tou*, *tova*, en el sentit de 'buit de dins' (< TOFUS, -A), del qual hem trobat la presència en tants NLL, en el *DECat*, s. v., i supra a l'art. *Fou*; la transmissió aràbiga seria el causant de la *ú* i de la *-b*.

Tubellia. Nom d'una morisca de Senija, c. 1600 (xxxiv, 107.24) sí que es pot explicar per l'àrab, perquè l'arrel *tul* és de l'àrab de pertot i de tots temps, molt productiva («longus, longitudo, funis, rugitus»); també amb NPP *Tuūāla* a Aràbia, Hess, 37a. Ha de venir, doncs, d'una forma derivada, adjectivada, *Tuūāliya*.

Tubert, V. *Talric*

TUC

Tuc 'puig, turó molt alt' és un mot de frontera, quasi aranès: *PVArGc*, 739b33-740b34; *DECat* VIII, 140a9-42.

Tuc de la Comamarja, damunt Taüll. *Tuc de Collarenós*, damunt i a l'E. de Caldes (Vall de Boí). *Lo Tuc del Caubo* i *lo Tuc del Vontolau*, damunt Tavascan (Cor. 1934). *Lo Tuc* a Borén (xxxvii, 93.21). *Puiol de Tuc*, en unes afrontacions, a Biscarbó (*Spill de Castellbò*, fº 20v). *El Tuc*, pic, en el terme d'Iran (xiii, 191).

Tossalet de la Tuca, a la vall de Sant Nicolau. És un serrat encinglerat que es travessa abans de la Canal Fonda, pujant a Casesnoves, de la Pleta del Pago (restanca de Llebre). Així ho diuen els de Taüll, els de Boí en diuen *Tossalet Redó* (Cor. 10-viii-1972; *TVBoí* II, 22).

Els Tuquets, veral, en el terme de Planès.

El Tucó, NP, a Taurinyà (xxvi, 156.21). J. F. C.

Tuca, V. *Tuc Túcer*, Beni-, V. *Tàixer*, Beni-

1) Poble amb mun., situat en una altura, a la comarca de La Noguera, 28 k. a l'E. de Balaguer, ja prop d'Artesa, de Ponts al Segre Mitjà.

PRON.: *tudéla*, a Artesa, i La Sentiu, Casac. 1920; id., a Cabanabona, 1931 (Ll. 29, 215). *MENC. ANT.* 1099 (doc. de l'Arx. Sols.); 1099: *Todola* (*MarcaH.*, c. 1210); 1172: *Todola*, cit. amb Oliola (MiretS., *Templ.*, 224); 1122: id., amb *Claravalls* (Arx. Sols.); S. XII: id. amb Donzell (ib.); 1190: id., junt amb *Taravau* (MiretS., *Templ.*, 225); 1183: id. (*Cart. St. Cugat* III, 329); 1192, Pere el Catòlic concedeix a Guillem de Montcada els «*castra de Montecatano, Todella, Stella i Besora*» (BABL III, 269 = MiretS., *Templ.*, 209); 1330: *Tutela*, junt amb *Saura* (Arx. Sols.).

2) *Tudela*, paratge rural de Segarra del te. de La Prenyanosa, vora la partió amb El Llor (IGC i Madoz). *MENC. ANT.* *Todola*, junt amb Prenyanosa (Arx. Sols.); 1359: *Tudela e Carras* (*CoDoACA* XII, 49, 51); *Tudela* (ib., p. 49).

3) Nom antic d'un puig a l'Oest i a la vista de ciutat «prop de Girona, qui ha per nom *Tudela*» (Desclot, cf. en notes de Coll Alentorn) de Girona, car conta que fou «establí» per Pere el Gran durant la invasió francesa de 1285 i d'allí estant el nostre rei i els seus hostilitzaren i tallaren comunicacions als francesos, mentre durà el setge de Girona. Avui nom oblidat (pot ser un de molt destacat que es veu més enllà de Sant Gregori), però n'hi ha *MENC. ANT.* 929: *Todella* in comit. Gerundense (*Cat. Car.*, 382.22); 1065, en donar el canonge Wifredus a la Seu de Girona dues esglésies de la vall de Llémena (St. Martí i St. Miquel), citant el «rivus *Lemina*, Subtus *Rocha Curva*» hi afegeix els montes *Sordalo*, i *Tudela*, junt amb *Pariete Alta* (Villan., *Vi. Lit.* XII, 307-11). Alsius (pp. 210 i 227) l'identifica amb el *Tudela* de Desclot i l'anomenat avui *Puig-sa-roca*.

4) *Pla de Tudela*, pda. munt. de la Vall de Cardós, entre Boldís i Àreu (*BDC* XIII, 248). Pron.: *tudéla*, a Tavascan, *tudéla*, a Esterrí de Cardós (*EntreDL* II, 37).

5) *Pla de Tudela*, a la costa Nord del Cap de Creus; és un trajecte bastant planer de costa elevada, damunt i prop de les penyaloses caletes de Cullaró, on hi ha encara altres notables rocasses, com les dites *Els Angels* i *L'Àliga* (hi havien cercat una vena de platí), llista de les senyes de 1882 (6º59' × 42º19'); i l'inf. de Cadaqués (xlv, 11) i Port de la Selva (xlv, 133, 137).

6) La Pinada de *Tudela*, en te. d'Antella, a la r. de Gavarda, i «aplega hasta la ralla d'Alberic i d'Alzira». Doncs, és una tira de llocs alts a l'esq. del Xúquer; pron. *tudéla*, a Antella.

7) *Barranc de Tudela*, te. Benigànim (xxxxi, 12.6).
8) Fonteta de *tudéla*, te. de L'Atzúbia, prop de Forna (o ja en aquest terme vef) (xxxiii, 114.20).

ETIM. No pre-romà (com diu estranyament *AlcM*): la terminació inequívoca -ÉLA ja el marca com llatí. El clàssic TŪTELĀ 'protecció' fou un nom sacral «divinité, protectrice, génie tutélaire d'una localité» (Petroni, Sè-